

«Вальдорф».

Характеристика найсуттєвіших ознак вальдорфської педагогіки

Вступ

Вальдорфська педагогіка є фундаментом роботи дитячих садків та шкіл в усьому світі, які носять ім'я вальдорфських, штайнерівських або вільних шкіл (дитячих садків). Незалежно від імені та багатого культурного розмаїття, всі вони об'єднані певними суттєвими ознаками, які будуть наведені нижче. Школи, або дитячі садки, які не виявляють цих ознак, не належать до всесвітнього вальдорфського руху.

Лейтмотиви вальдорфської педагогіки

Основою вальдорфської педагогіки є людинознавство і психологія розвитку, які були представлені Рудольфом Штайнером (1861–1925) в його циклі «Загальне людинознавство» (1919). З того часу були проведені різноманітні розробки, які стосуються фізіології та психології розвитку, а також методики, дидактики та нових предметів. Вони належать до основ вальдорфської педагогіки.

Це педагогіка, яка виходить з дитини і має за мету розвиток індивідуального потенціалу кожної дитини. Вона враховує культурне розмаїття і підпорядкована загальнолюдським етичним принципам (див. «Загальну декларацію прав людини» від 10 грудня 1948 року, «Конвенцію ООН про права дитини» від 20 листопада 1989 року, «Конвенцію ООН про права інвалідів» від 13 грудня 2006 року).

Вона є основою різноманітних навчальних, виховних та освітніх організацій (наприклад, дошкільних закладів, шкіл, закладів професійної освіти, спеціальних шкіл та ін.).

Вихователі та вчителі потребують вальдорфської педагогічної освіти і відчують необхідність у відповідному самовихованні, а також у безперервному професійному розвитку.

Відповідною правовою формою для шкіл, дитячих садків та інших освітніх закладів є вільне представництво, тобто незалежна організація, що утворюється за активної участі всіх залучених до виховного процесу осіб.

Найважливіші ознаки виховання у ранньому віці, вальдорфських дитячих садків і вальдорфських шкіл

В перші 7 років відбувається здоровий розвиток дитини через створення атмосфери наповненого любов'ю тепла і супроводу, що викликає радість, подив та благоговіння. Найважливішим аспектом у роботі з маленькою дитиною є внутрішня самовладання вихователя, що дає приклад для дитячого наслідування. Тому така робота вимагає безперервного самовиховання. У вальдорфських дитячих садках, групах для маленьких дітей, групах для дітей і батьків та інших формах виховання у ранньому віці закладаються основи для тілесного здоров'я і вітальності, для розвитку здатності дивуватися й цікавитися світом, для внутрішньої готовності навчатися і пізнавати світ через особисті переживання, для здатності спілкува-

тися і для фізичного, емоційного, інтелектуального і духовного розвитку протягом усього життя.

В основі виховання і навчання у вальдорфській школі лежать рамки навчального плану, який дає вчителям імпульс для індивідуальної розробки своїх занять. Планування уроку виходить з вищеназваних основних мотивів. Кожен вчитель несе особисту відповідальність за свої уроки перед собою та перед громадою. Уроки оцінюються.

Вальдорфська школа є цілісною та інклюзивною шкільною моделлю від дошкільного періоду до кінця шкільного періоду. Її навчальний план узгоджується між різними класами та предметами і пропонує для кожної дитини багатовимірні й відповідні віку можливості для розвитку через орієнтування на етапи розвитку дітей та підлітків.

Ці можливості включають у себе, зокрема, отримання знань, культурної компетенції, соціальних та емоційних здібностей, а також різних практичних навичок і художніх умінь (див. також «концепцію множинного інтелекту», «multiple intelligences»).

Мета вчителя — стати митцем виховання, так, щоб урок робив учня інтелектуально творчим, соціально відповідальним та спроможним до дій. Найсуттєвішою передумовою для цього є самовиховання вчителя і професійна освіта та підвищення своєї кваліфікації.

Як правило, один вчитель супроводжує клас протягом перших 6-8 років в якості класного вчителя. Предметні вчителі та куратори, особливо в старших класах, потребують як педагогічної вальдорфської освіти, так і відповідної фахової або наукової кваліфікації.

Методико-дидактичні принципи

Методи виховання і навчання розрізняються у відповідності з віком дітей та підлітків.

Уся діяльність відбувається в залежності від обумовлених віком потреб розвитку, тобто від розвитку, більш спрямованого на волю, у перші три роки життя до образної гри і все більш зростаючої пізнавальної активності при переході від дитячого садка до школи.

Маленька дитина наслідує і виховується через зразок і приклад. Для виховання у ранньому віці суттєвими ознаками є вільна, не скерована гра, а також рухливий та реальний чуттєвий досвід. Вихователь піклується, крім іншого, через ритмічну побудову дня, тижня, пори року, про здоровий фізичний і психічний розвиток дитини і закладає тим самим основу для так званої «життєвої стійкості».

Дитина шкільного віку навчається від вчителя, який має в своєму розпорядженні велику кількість методів, який творчо формує свій урок і вводить своїх дітей у всі великі сфери знань (через заняття епохами). Вчитель, а особливо класний вчитель, будує дійсні відносини зі своїми учнями (і з тими, хто відповідає за їхнє виховання) та проводить формальне навчання у відповідності із зміною віку в рамках художньої побудови уроку. Навчальні вимоги означають для класного вчителя те, що він формулює і реалізує навчальні цілі для конкретного діапазону розумових здібностей свого класу (внутрішня диференціація).

Молоді люди в старших класах через викладання мають бути в змозі критично і аналітично підходити до змісту цього викладання і досягти самостійної здатності судження, яка виявляється у все більш зростаючому самостійному опрацюванні навчального матеріалу. Крім того, через відповідні завдання розвиваються самосвідомість, особиста відповідальність та активний інтерес і ставлення до світу.

В старших класах пропонуються більш індивідуалізовані шляхи навчання. Завдяки збереженню класної спільноти закріплюється соціальна компетенція.

Для вальдорфської школи, зокрема, характерні наступні ознаки:

- Дошкільне виховання без академічних вимог.
- Як правило, один вчитель супроводжує перші 6-8 класів в якості класного вчителя.
- Заняття евристичною.
- Епохальні уроки, предметні уроки та інші форми занять.
- Навчання іноземним мовам з перших класів.
- Навчальні плани, які, наскільки це можливо, створені на психолого-гігієнічних засадах.
- Єдність класу зберігається незалежно від індивідуальної успішності учнів.
- Жодних виключно кількісних оцінювань і тестів заради тестів.
- Характеристики, які разом з оцінюванням наявних досягнень, перш за все відображають розвиток учня і дають поштовх для подальшої роботи.
- Педагогічне поводження з питаннями дисципліни.
- Діяльності, які спрямовані на формування спільноти, єдності, такі як щомісячні та річні свята, екскурсії, практика, театральні вистави та ін.
- Конфесійні релігійні заняття можуть проводитися за бажанням батьків. В інших випадках школи можуть пропонувати самостійні неконфесійні заняття з релігії.

Оцінювання викладання

Вихователі і вчителі беруть участь у власній (внутрішній) та зовнішній атестації. Це тим більш необхідно, оскільки викладанню, яке вчитель сам буде і за яке він сам відповідає, надається більша цінність.

Організація вальдорфських шкіл і вальдорфських дитячих садків

Вальдорфський дитячий садок або школа управляється в *педагогічній* сфері відповідною колегією.

В *економічній* і *правовій* сферах дитячі садки і школи управляються в правових рамках відповідної організації спільно батьками і вчителями. Форми і структури залежать зокрема від задіяних людей, культурних умов і наявних правових можливостей.

Така форма самоврядування у вальдорфських дитячих садках і школах включає делегування на визначений час окремим особам або/і невеликим групам певних задач. В самоврядуванні можливі різні форми організації.

Концентрації управління дитячим садком або школою на одній персоні потрібно уникати принаймні стосовно внутрішнього (педагогічного) ведення школи.

Спільна робота

Кожний колега зобов'язується брати участь у щотижневій спільній педагогічній конференції. Вона є педагогічним органом управління школою або дитячим

садком і охоплює роботу над основами (людинознавство/педагогіка), педагогічні питання, обговорення дітей, організаторські питання і завдання розбудови школи та управління нею в спільній роботі і в погодженні з іншими органами.

Вчительська конференція є місцем для самоосвіти, а також сприйняття, обговорення, навчання та народження імпульсів для школи, як і розвитку спільної свідомості відносно цілого.

Поряд зі спільною роботою на конференціях власної школи підтримуються обмін досвідом і продовження освіти на національному та інтернаціональному рівнях. За це відповідальні Педагогічна секція при Гетеанумі та її відділення в країнах в спільній роботі з національними вальдорфськими асоціаціями.

В Педагогічній секції знаходиться також коло, відповідальне за визнання шкіл та дитячих садків як вальдорфських. Право носити таке ім'я присуджується після відповідного визнання. Цю задачу можна делегувати національному органу.

Визнані вальдорфські школи перераховані в списку шкіл, який видається Союзом вільних вальдорфських шкіл.

Затверджено Інтернаціональною конференцією вальдорфських / штайнерівських шкіл (Гаагським колом):

Ursula Vallendor (Аргентина),
Sigurd Borghs (Бельгія),
Luiza Lameirão (Бразилія),
Angel Chiok (Чилі),
Jeppе Flummer (Данія),
Gerd Kellermann, Henning Kullak-Ublick, Bernd Ruf (Німеччина),
Mikko Taskinen (Фінляндія),
Henri Dahan (Франція),
Erika Taylor (Великобританія),
Gilad Goldshmidt (Ізраїль),
Cristina Laffi (Італія),
Rieko Hata (Японія),
Sue Simpson (Нова Зеландія),
Lot Hooghiemstra, Marcel de Leuw (Голландія),
Ellen Fjeld-Köttker (Норвегія),
Brigitte Goldmann, Tobias Richter (Австрія),
Michael Grimley (Південна Африка),
Regula Nilo, Noomi Hansen (Швеція),
Florian Osswald, Robert Thomas (Швейцарія),
Tomas Zdrázil (Чехія),
Ірина Кокошинська (Україна),
Gabor Kulcsár (Угорщина),
Frances Kane, James Pewtherer, Dorit Winter (США),
Christopher Clouder (Великобританія, ECSWE),
Nana Göbel (Freunde der Erziehungskunst Rudolf Steiners),
Christof Wiechert (Педагогічна секція Гетеанума).

Дорнах, 21 листопада 2009 р.

Зв'язатися з Інтернаціональною конференцією вальдорфських / штайнерівських шкіл (Гаагським колом) можна через:

Pädagogische Sektion am Goetheanum
Postfach 1, CH-4143 Dornach
Tel.: 0041 (0)61 706-43-15, Fax: 0041 (0)61 706-44-74
E-mail: paed.sektion@goetheanum.ch